

تعهدات آزادسازی خدمات مخابرات در WTO: تجربه کشورهای ملحق شده

محمد راستی

عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
m.rasti@itsr.ir

می‌نماید، شناخت وسعت آزادسازی تجاری که فراروی تمامی بخش‌های خدمات (از جمله خدمات ارتباطات و زیربخش‌های اصلی آن) قرار خواهد داشت، ضروری است. این مهم به آمادگی، بسترسازی و اتخاذ تدابیر لازم جهت توسعه رقابت‌پذیری آن بخش‌ها کمک می‌نماید. خدمات ارتباطات یکی از یازده بخش اصلی و مهم خدمات در چارچوب طبقه بندی WTO است. این بخش شامل چهار زیربخش (۱) خدمات پستی (۲) خدمات پیک (۳) خدمات مخابرات (۴) خدمات سمعی-بصری می‌باشد. از آنجا که خدمات مخابرات یکی از چهار بخش اصلی و مهم خدمات ارتباطات است، هدف مقاله حاضر، شناسایی تعهدات احتمالی آزادسازی ایران در بخش خدمات مخابرات است که با توجه به تجربه کشورهای ملحق شده به WTO صورت می‌پذیرد. برای این منظور پس از مروری بر شیوه‌های تجارت خدمات محدودیت‌های مجاز دسترسی به بازار خدمات در چارچوب WTO، وضعیت تعهدات بخش خدمات مخابرات کشورهای ملحق شده به WTO بررسی می‌شود. در ادامه درجه تعهدات آزادسازی خدمات مخابرات در کشورهای نامبرده مورد شناسایی و بررسی

تجارت خدمات/ خدمات مخابرات/ سازمان جهانی تجارت/

WTO

چکیده

مقاله حاضر با توجه به این موضوع که ایران در فرآیند الحاق به سازمان جهانی تجارت (WTO) قرار دارد، به بررسی تجربه کشورهای ملحق شده به این سازمان در زمینه تعهدات بخش خدمات مخابرات می‌پردازد. به این منظور این مقاله علاوه بر بررسی وضعیت جدول تعهدات خاص بخش خدمات مخابرات کشورهای منتخب ملحق شده، به شناسایی درجه تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مخابرات آنها می‌پردازد. با توجه به تجارب کشورهای مذکور این مهم استنباط می‌شود که سناریوهای کاملاً متفاوتی در قبول تعهدات آزادسازی تجاری، فراروی بخش خدمات مخابرات ایران قرار خواهند داشت.

مقدمه

با توجه به این مهم که ایران فرآیند الحاق به WTO را طی

مقایسه‌ای قرار می‌گیرد. در پایان با توجه به تجارب کشورهای مذکور، سناریوهای متفاوت تعهدات احتمالی آزادسازی ایران در این بخش شناسایی و ارائه می‌شود.

شایان ذکر است که بخش خدمات مخابرات (که خود دارای ۱۵ زیربخش اصلی است)، نه تنها مهمترین بخش خدمات ارتباطات است، بلکه اهمیت آن از بعضی از یازده بخش اصلی خدمات نیز فراتر است.

زیربخش‌های خدمات مخابرات شامل موارد ذیل می‌باشد:

خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱)، خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)، خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)، خدمات تلکس (بخشی از ۷۵۲۳)، خدمات تلگراف (۷۵۲۲)، خدمات دورنگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹)، خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی (بخشی از ۷۵۲۲ و ۷۵۲۳)، پست الکترونیک (بخشی از ۷۵۲۳)، پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳)، بازیافت اطلاعات به طور مستقیم و از پایگاه اطلاعاتی (بخشی از ۷۵۲۳)، مبادله داده‌های الکترونیکی (بخشی از ۷۵۲۳)، خدمات دورنگار با ارزش افزوده یا به صورت تقویت شده، از جمله ذخیره کردن و ارسال، ذخیره کردن و بازیافت (بخشی از ۷۵۲۳)، مجموعه مقررات و آداب تبدیل، پردازش اطلاعات یا داده‌ها به صورت مستقیم (از جمله پردازش معامله) (بخشی از ۸۴۳)، سایر موارد

شایان ذکر است که منظور از کشورهای ملحق شده به WTO آن کشورهایی هستند که پس از تاسیس این سازمان در سال ۱۹۹۵، به عضویت سازمان مزبور درآمده‌اند. در میان کشورهای ملحق شده به WTO، کشورهای منتخبی که اطلاعات آن‌ها تا کنون قابل دسترسی بوده (شامل ۲۷ کشور) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. این کشورها عبارتند از: اکوادور، بلغارستان، مغولستان، پاناما، قرقیزستان، لتونی، استونی، اردن، گرجستان، آلبانی، عمان، کرواسی، لیتوانی، مولداوی، چین، تایوان، ارمنستان، مقدونیه، نپال، کامبوج، عربستان، ویتنام، تونگا، اکراین، کیپ‌ورد، روسیه و وانواتو.

۱. مروری بر شیوه‌های تجارت خدمات و محدودیت‌های

مجاز دسترسی به بازار خدمات در چارچوب WTO

تجارت خدمات در چهار شیوه مختلف عبور از مرزها [۱]، مصرف در خارج [۲]، حضور تجاری [۳] و جابجایی اشخاص حقیقی [۴] به شرح زیر وجود دارد:

۱-۱. عبور از مرز: در این شیوه هر دو عرضه‌کننده (صادرکننده) و مصرف‌کننده (واردکننده) در کشور خود باقی می‌مانند و تنها خدمات عرضه شده به وسیله عبور از مرز انتقال می‌یابد: مانند خدمات مخابراتی، اعطای خدمات مشاوره و خدمات کامپیوتری از طریق تلفن و اینترنت.

۱-۲. مصرف در خارج: در این روش مصرف‌کننده (واردکننده) با عبور از مرز به محل عرضه خدمات می‌رود و در کشور عرضه‌کننده (صادرکننده) به مصرف آن خدمت می‌پردازد: مانند رفتن به کشور دیگر جهت بازدید از آثار باستانی، تحصیل، مراجعه به پزشکان و بیمارستان‌های آن کشور و استفاده از خدمات مخابراتی آن کشور در طول سفر (مانند تلفن، اینترنت).

۱-۳. حضور تجاری: در این شیوه عرضه‌کننده (صادرکننده) خدمات با تاسیس نمایندگی در کشور مصرف‌کننده (واردکننده) خدمات، به عرضه و تولید خدمات می‌پردازد: مانند شعب نمایندگی بانک‌ها، بیمه‌ها و شرکت‌های خدمات مخابراتی (تلفن، اینترنت) در کشور مصرف‌کننده خدمات.

۱-۴. جابجایی اشخاص حقیقی: در این شیوه عرضه‌کننده (صادرکننده) خدمات با عبور از مرز به کشور مصرف‌کننده (واردکننده) خدمات می‌رود و به تولید و عرضه خدمات می‌پردازد: مانند حضور مشاوران خدمات مخابراتی (مانند تلفن، اینترنت)، پزشکان و مهندسان خارجی در کشور مصرف‌کننده خدمات.

گفتنی است که در تجارت خدمات تعرفه وجود ندارد و برخلاف تجارت کالایی که تعرفه مهمترین محدودیت مجاز دسترسی به بازار کالا می‌باشد، محدودیت‌های مجاز تجارت خدمات به شکل شش شیوه است:

الف) تعداد عرضه‌کنندگان (تولیدکنندگان) خدمات.

ب) ارزش مبادلات یا دارایی‌های خدمات.

ج) تعداد عملیات یا مقدار تولیدات خدمات.

د) تعداد اشخاص حقیقی خارجی شاغل.

ه) نحوه حقوقی تاسیس یا سرمایه‌گذاری مشترک.

و) سهم مشارکت خارجی.

به استثناء موارد ذکر شده در جدول افقی متقبل نشده‌اند.

جدول (۱) تعهدات پنج کشور منتخب ملحق شده به

WTO (شامل کشورهای چین، نپال، عربستان، تونگا و روسیه) در

بخش خدمات مخابرات را در چهار شیوه مختلف عرضه خدمات و

در دو شکل دسترسی به بازار و رفتار ملی نشان می‌دهد. با مروری

بر جدول مذکور این مهم مشخص می‌شود که میزان تعهدات

آزادسازی تجاری در کشورهای مزبور یکسان نبوده و از تنوع

فراوانی برخوردار است. بنابراین در قسمت آتی (بخش چهارم) برای

مقایسه بهتر به شناسایی کمی میزان درجه تعهدات آزادسازی آنها

در بخش خدمات مخابرات پرداخته می‌شود.

۲. مروری بر وضعیت تعهدات آزادسازی تجارت خدمات

مخابرات کشورهای ملحق شده به WTO

براساس مشاهده جداول تعهدات تجارت خدمات ۲۷ کشور

ملحق شده به WTO مشخص می‌شود که تمامی آنها متعهد به

آزادسازی تجارت خدمات مخابرات در سه شیوه اول عرضه خدمات

شده‌اند. همچنین تمامی کشورهای مذکور در شیوه چهارم عرضه

خدمات (حضور اشخاص حقیقی) هیچگونه تعهد آزادسازی تجاری

جدول ۱- جدول تعهدات آزادسازی کشورهای ملحق شده به WTO در بخش خدمات مخابرات

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
۱- چین (۲۰۰۱)	خدمات ارزش افزوده: (ح) پست الکترونیک (بخشی از ۷۵۲۳) (ط) پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ی) بازیافت اطلاعات به طور مستقیم و از پایگاه اطلاعاتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ک) مبادله داده‌های الکترونیکی (بخشی از ۷۵۲۳) (ل) خدمات دورنگار با ارزش افزوده یا به صورت تقویت شده، از جمله ذخیره کردن و ارسال، ذخیره کردن و بازیافت (بخشی از ۷۵۲۳) (م) مجموعه مقررات و آداب تبدیل (ن) پردازش اطلاعات یا داده‌ها به صورت مستقیم (از جمله پردازش معامله) (بخشی از ۸۴۳) (س) سایر موارد خدمات مخابرات پایه: خدمات پیچینگ	۱- به شیوه سوم رجوع شود. ۲- عدم محدودیت ۳- مجوز عرضه خدمات خارجی به تاسیس خدمات مخابراتی سرمایه‌گذاری مشترک بدون محدودیت‌های مقداری و عرضه خدمات در شهرهای شانگهای، گوانجو و پکن داده می‌شود. میزان مشارکت خارجی در سرمایه‌گذاری مشترک نمی‌تواند بیش از ۳۰ درصد باشد. یک سال پس از الحاق چین محدودده مذکور به چنچو، چوانگ کینگ، دالیان، فوزهو، هنگزو، نانجینگ، نینگبو، کینگدائو، شیانگ، شنجن، اکسیامن، اکسیان، تای یوان، و ووچان گسترش پیدا می‌کند و میزان مشارکت خارجی تا سقف ۴۹ درصد افزایش می‌یابد. پس از سپری شدن ۲ سال از الحاق چین، هیچ محدودیت جغرافیایی برای الحاق وجود ندارد و میزان مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی تا ۵۰ درصد امکان‌پذیر است. ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	خدمات صوتی و داده تلفن همراه: خدمات همراه آنالوگ/دیجیتال	۱- به شیوه سوم رجوع شود. ۲- عدم محدودیت ۳- به شیوه سوم ردیف قبل رجوع شود با این تفاوت که	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
	خدمات ارتباطات شخصی (PCS)	در سه شهر اصلی حداکثر مشارکت خارجی از زمان الحاق ۲۵ درصد، یک سال پس از الحاق در سه شهر اصلی و سایر شهرهای نامبرده قبلی (۱۴ شهر) ۳۵ درصد. ۳ سال پس از الحاق، میزان مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی تا ۴۹ درصد امکان‌پذیر است. پس از سپری شدن ۵ سال از الحاق هیچ محدودیت جغرافیایی برای الحاق وجود ندارد. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	<p>خدمات داخلی:</p> <p>(الف) خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱)</p> <p>(ب) خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)</p> <p>(ج) خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)</p> <p>(و) خدمات دور نگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹)</p> <p>(ز) خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی داخلی (بخشی از ۷۵۲۳ و ۷۵۲۲)</p> <p>خدمات بین‌المللی:</p> <p>(الف) خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱)</p> <p>(ب) خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)</p> <p>(ج) خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳)</p> <p>(و) خدمات دورنگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹)</p> <p>(ز) خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی بین‌المللی (بخشی از ۷۵۲۳ و ۷۵۲۲)</p> <p>خدمات صوتی و داده گروه کاربران بین‌المللی نزدیک (استفاده از خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی مجاز است)</p>	<p>۱- به شیوه سوم رجوع شود.</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- به شیوه سوم ردیف قبل رجوع شود با این تفاوت که در سه شهر اصلی حداکثر مشارکت خارجی از زمان الحاق ۲۵ درصد، ۵ سال پس از الحاق در سه شهر اصلی و سایر شهرهای نامبرده قبلی (۱۴ شهر) ۳۵ درصد. ۶ سال پس از الحاق، میزان مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی تا ۴۹ درصد امکان‌پذیر است. و هیچ محدودیت جغرافیایی وجود ندارد.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- عدم محدودیت</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی</p>
۲- نپال (۲۰۰۴)	<p>خدمات مخابرات پایه</p> <p>(الف) خدمات تلفنی محلی</p> <p>(ب) خدمات تلفنی داخلی</p> <p>(ج) خدمات تلفنی بین‌المللی</p> <p>(د) خدمات تلکس</p> <p>(ه) خدمات تلگراف داخلی و بین‌المللی</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- تا ژانویه ۲۰۰۹ محدودیتی برای تعداد عرضه‌کنندگان خدمات وجود نخواهد داشت. با این وجود شرکای خارجی تنها در صورت سرمایه‌گذاری مشترک تا سقف سهام ۸۰ درصد اجازه فعالیت خواهند داشت.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثناء مواردی که در بخش افقی ذکر شده. مشاورانی که نمونه آن در نپال وجود ندارند، می‌توانند اجازه ورود برای کار تا ۹۰ روز را داشته باشند.</p>	<p>۱- عدم محدودیت</p> <p>۲- عدم محدودیت</p> <p>۳- استثناء این امر که اکثریت اعضاء هیات مدیره سرمایه‌گذاری مشترک باید ملیت نپالی داشته باشند.</p> <p>۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی</p>

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
	خدمات مخابرات موبایل	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء موارد ذیل: تا سال ۲۰۰۴ حداکثر به دو اپراتور موبایل مجوز فعالیت داده می‌شود. هیچگونه محدودیت بر تعداد عرضه‌کنندگان خدمات مزبور از ژانویه ۲۰۰۹ وجود نخواهد داشت. با این وجود شرکای خارجی تنها در صورت سرمایه‌گذاری مشترک تا سقف سهام ۸۰ درصد اجازه فعالیت خواهند داشت. - فناوری موبایل قابل انتقال نخواهد بود اما قابل انتقال به اپراتور منتخب از زمان الحاق وجود دارد. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثناء موارد مذکور در بخش افقی
	(س) سایر موارد: خدمات مخابرات ارزش افزوده ۱) اینترنت شامل پست الکترونیکی ۲) پست الکترونیکی ۳) پست الکترونیکی صوتی ۴) متن ویدیویی ۵) نامه دورنگاری ۶) VSAT ۷) کنفرانس سمعی ۸) تلفن همگانی ۹) کارت تلفن اعتباری ۱۰) ارتباطات داده محلی، راه دور و بین‌المللی ۱۱) پیچینگ رادیویی ۱۲) موبایل ترانک شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء این امر که شرکای خارجی تنها در صورت سرمایه‌گذاری مشترک تا سقف سهام ۸۰ درصد اجازه فعالیت خواهند داشت. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی.	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
۳- عربستان (۲۰۰۵)	خدمات مخابرات پایه: ثابت عمومی تسهیلات محور (الف) خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱) (و) خدمات دورنگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹) (ط) پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳)	۱- عدم محدودیت از پایان سال ۲۰۰۶ ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء خدماتی که به عنوان خدمات مخابرات عمومی ارائه می‌شود باید به وسیله شرکت سهامی مشترک عرضه شود. سهام خارجی از زمان الحاق تا ۴۹ درصد، از انتهای سال ۲۰۰۷ تا ۵۱ درصد و از انتهای ۲۰۰۸ تا ۶۰ درصد مجاز است. ۴- عدم تعهد به استثناء موارد مذکور در بخش افقی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثناء موارد مذکور در بخش افقی
	تلفن ثابت عمومی غیر تسهیلات محور تلفن ثابت خصوصی (تسهیلات محور یا غیر تسهیلات محور)	۱- عدم محدودیت از پایان سال ۲۰۰۶ ۲- عدم محدودیت	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
	(الف) خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱) (و) خدمات دور نگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹) (ط) پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳)	۳- عدم محدودیت به استثناء سهام خارجی از زمان الحاق تا ۴۹ درصد، از انتهای سال ۲۰۰۶ تا ۵۱ درصد و از سه سال پس از الحاق تا ۷۰ درصد مجاز است. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	(س) سایر موارد: خصوصی یا عمومی (تسهیلات محور یا غیر تسهیلات محور) (ب) خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (ج) خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (د) خدمات تلکس (بخشی از ۷۵۲۳) (ه) خدمات تلگراف (۷۵۲۲) (ز) خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی (بخشی از ۷۵۲۲ و ۷۵۲۳) (ح) پست الکترونیک (بخشی از ۷۵۲۳) (ی) بازیافت اطلاعات به طور مستقیم و از پایگاه اطلاعاتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ک) مبادله داده‌های الکترونیکی (بخشی از ۷۵۲۳) (ل) خدمات دورنگار با ارزش افزوده یا به صورت تقویت شده، از جمله ذخیره کردن و ارسال، ذخیره کردن و بازیافت (بخشی از ۷۵۲۳) (م) مجموعه مقررات و آداب تبدیل (ن) پردازش اطلاعات یا داده‌ها به صورت مستقیم (از جمله پردازش معامله) (بخشی از ۸۴۳) (س) خدمات پیجینگ (ع) خدمات اینترنتی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء سهام خارجی از زمان الحاق تا ۴۹ درصد، از انتهای سال ۲۰۰۶ تا ۵۱ درصد و از سه سال پس از الحاق تا ۷۰ درصد مجاز است. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	۳) سایر: خدمات تلفن همراه موبایل عمومی تسهیلات محور: (الف) صوتی (و) خدمات دور نگار (ط) پست صوتی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء خدمات صوتی موبایل ارائه شده از خدمات مخابرات عمومی تسهیلات محور باید به وسیله شرکت سهامی مشترک صورت پذیرد. سهام خارجی از زمان الحاق تا ۴۹ درصد، از انتهای سال ۲۰۰۵ تا ۵۱ درصد و از انتهای سال ۲۰۰۸ تا ۶۰ درصد مجاز است. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	موبایل خصوصی (تسهیلات محور یا غیر تسهیلات	۱- عدم محدودیت	۱- عدم محدودیت

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
	محور) و موبایل عمومی غیر تسهیلات محور: (الف) صوتی (و) خدمات دور نگار (ط) پست صوتی خدمات ماهواره‌ای: - VSAT - GMPCS - فروش ظرفیت ماهواره‌ای دارای پروانه و مجوز از CITC برای استفاده از این گونه از ظرفیت‌ها در عربستان سعودی	۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء سهام خارجی از زمان الحاق تا ۴۹ درصد، از انتهای سال ۲۰۰۵ تا ۵۱ درصد و از سه سال پس از زمان الحاق تا ۷۰ درصد مجاز است. تعداد مجوزهای خدمات VSAT تا اول ژانویه ۲۰۰۶ به ۵ عدد محدود می‌شود. پس از آن هیچ محدودیتی برای تعداد مجوزها وجود ندارد. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
۴- تونگا (۲۰۰۷)	خدمات مخابرات پایه (الف) خدمات تلفنی صوتی (۷۵۲۱) (ب) خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (ج) خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (د) خدمات تلکس (بخشی از ۷۵۲۳) (ه) خدمات تلگراف (۷۵۲۲) (و) خدمات دور نگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹) (ز) خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی (بخشی از ۷۵۲۲ و ۷۵۲۳) (ی) بازیافت اطلاعات به طور مستقیم و از پایگاه اطلاعاتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ک) مبادله داده‌های الکترونیکی (بخشی از ۷۵۲۳) (ل) خدمات دورنگار با ارزش افزوده یا به صورت تقویت شده، از جمله ذخیره کردن و ارسال، ذخیره کردن و بازیافت (بخشی از ۷۵۲۳) (م) مجموعه مقررات و آداب تبدیل (ن) پردازش اطلاعات یا داده‌ها به صورت مستقیم (از جمله پردازش معامله) (بخشی از ۸۴۳) (س) سایر موارد	۱- عدم محدودیت از اول ژانویه ۲۰۰۸ ۲- عدم محدودیت از اول ژانویه ۲۰۰۸ ۳- عدم محدودیت از اول ژانویه ۲۰۰۸ ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	خدمات مخابرات ارزش افزوده: (ح) پست الکترونیک (بخشی از ۷۵۲۳) (ط) پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
۵- روسیه (۲۰۱۲)	(الف) خدمات تلفن صوتی برای استفاده عمومی (۷۵۲۱): (محلی ۷۵۲۱۱ / مسافت طولانی و بین‌المللی ۷۵۲۱۲)	۱- عدم محدودیت به استثناء موارد ذیل:	۱- عدم محدودیت به

ردیف- نام کشور (سال عضویت)	کد	دسترسی به بازار	رفتار ملی
	تلفن همراه (۷۵۲۱۳) (ب) خدمات انتقال داده‌ها به صورت بسته سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (ج) خدمات انتقال داده‌ها به صورت مدار سوئیچ شده (بخشی از ۷۵۲۳) (ز) خدمات مدار اجاره‌ای خصوصی (بخشی از ۷۵۲۲ و ۷۵۲۳) (ح) پست الکترونیک (بخشی از ۷۵۲۳) (ط) پست صوتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ی) بازیافت اطلاعات به طور مستقیم و از پایگاه اطلاعاتی (بخشی از ۷۵۲۳) (ک) مبادله داده‌های الکترونیکی (بخشی از ۷۵۲۳) (ل) خدمات دورنگار با ارزش افزوده یا به صورت تقویت شده، از جمله ذخیره کردن و ارسال، ذخیره کردن و بازیافت (بخشی از ۷۵۲۳) (م) مجموعه مقررات و آداب تبدیل (ن) پردازش اطلاعات یا داده‌ها به صورت مستقیم (از جمله پردازش معامله) (بخشی از ۸۴۳) (س) سایر موارد (۷۵۲۹)	عدم تعهد در خصوص خدمات ارتباطات رادیویی از جمله خدمات ماهواره‌ای به استثناء موارد ذیل: از زمان الحاق روسیه عدم محدودیت فقط برای موارد مربوط به خدمات ماهواره‌ای ثابت که توسط اپراتورهای ماهواره‌ای خارجی به اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه و دارای مجوز خدمات مخابراتی ارائه می‌شود. سه سال پس از الحاق روسیه عدم محدودیت برای سایر موارد مربوط به خدمات ماهواره‌ای که توسط اپراتورهای ماهواره‌ای خارجی به اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه و دارای مجوز خدمات مخابراتی ارائه می‌شود. ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثناء موارد ذیل: حضور تجاری تنها در شکل اشخاص حقوقی تبعه فدراسیون روسیه مجاز است. تا چهار سال پس از الحاق روسیه، سهم مشارکت خارجی در مقدار سرمایه (دارای حق رای) اپراتورهای فعال که در پیوست ۱ فهرست شده است، می‌تواند تا ۴۹ درصد محدود شود. ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی	استثناء مواردی که در ستون دسترسی به بازار ذکر شده ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت به استثنای مواردی که در ستون محدودیت‌های دسترسی به بازار اشاره شده است ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی
	(د) خدمات تلکس (بخشی از ۷۵۲۳) (ه) خدمات تلگراف (۷۵۲۲) (و) خدمات دورنگار (بخشی از ۷۵۲۱ و ۷۵۲۹)	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای مواردی که در بخش افقی ذکر شده	۱- عدم محدودیت ۲- عدم محدودیت ۳- عدم محدودیت ۴- عدم تعهد به استثنای موارد مذکور در بخش افقی

منبع: جدول تعهدات آزادسازی تجارت خدمات کشورها که از وب سایت WTO و به شماره اسناد ذیل مستخرج و ترجمه شده است:

GATS/SC/135,139,141,143,149

پرداخته می‌شود. به این منظور در صورت عدم محدودیت کامل در دسترسی به بازار در هر شیوه تجارت خدمات، درجه آزادسازی برابر با ۱۰۰ درصد، در صورت عدم تعهد کامل درجه آزادسازی برابر با صفر درصد و در حالت‌های بینابین نیز عددی متناسب با سطح تعهدات آزادسازی در نظر گرفته می‌شود. همچنین درجه آزادسازی تجاری کل نیز از میانگین وزنی چهار شیوه محاسبه می‌شود. وزن‌های اعمالی براساس وزن تجارت هر شیوه در کل تجارت

۳. شناسایی درجه تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مخابرات در کشورهای ملحق شده به WTO

با مشخص شدن تفاوت در میزان تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای متعهد به آزادسازی تجارت خدمات مخابرات در قسمت قبل، در این قسمت برای مقایسه بهتر به شناسایی کمی میزان درجه تعهدات آزادسازی آنها در کل بخش خدمات مخابرات

خدمات به این شکل صورت می‌پذیرد:

شیوه اول برابر ۲۵ درصد، شیوه دوم برابر ۱۵ درصد، شیوه سوم ۶۰ درصد و شیوه چهارم صفر درصد.

در واقع از آنجا که حجم تجارت خدمات جهانی در شیوه چهارم در حدود یک درصد مجموع است و وضعیت این شیوه از تجارت خدمات مخابرات در تمامی کشورهایی که متعهد به آزادسازی شده‌اند، "عدم تعهد به استثناء مواردی که در بخش افقی ذکر شده" است، وزن مذکور برابر صفر برای شیوه چهارم در نظر گرفته شده است.

جدول (۲) درجه تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای ملحق شده به WTO در کل بخش خدمات مخابرات و در حالت میانگین چهار شیوه متفاوت عرضه خدمات نشان می‌دهد. ترتیب کشورها در این جدول بر مبنای بالاترین درجه آزادسازی تجاری کل بخش خدمات مخابرات تنظیم شده است. در انتهای این جدول میانگین درجه آزادسازی تجارت خدمات مخابرات ۲۷ کشور منتخب ملحق شده به WTO آورده شده که میانگین مذکور برابر ۷۵٫۱ درصد است که نشانگر این مهم است که کشورهای نامبرده در عمل متعهد به پذیرش درجه آزادسازی تجاری بالایی در بخش خدمات مخابرات شده‌اند. براین اساس در میان ۲۷ کشور مزبور ۱۲ کشور با ۹۰ درصد به بالا و ۲۳ کشور با ۵۰ درصد به بالا از آزادسازی تجارت خدمات مخابرات برخوردار بوده‌اند.

جدول ۲- درجه تعهدات آزادسازی تجاری کشورهای ملحق شده به WTO در بخش خدمات مخابرات (در حالت میانگین چهار شیوه عرضه خدمات)

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	درجه آزادسازی (درصد)
۱	گرجستان (۲۰۰۰)	۹۷
۲	قرقیزستان (۱۹۹۸)	۹۵٫۷۵
۳-۵	تونگا (۲۰۰۷)، اوکراین (۲۰۰۸)، وانواتو (۲۰۱۲)	۹۵
۶-۱۲	آلبانی (۲۰۰۰)، عمان (۲۰۰۰)، لیتوانی (۲۰۰۱)	۹۱٫۵

ردیف	نام کشور (سال عضویت)	درجه آزادسازی (درصد)
	مولداوی (۲۰۰۱)، تایوان (۲۰۰۲)، مقدونیه (۲۰۰۳)، کامبوج (۲۰۰۴)	
۱۳	اردن (۲۰۰۰)	۹۰
۱۴	استونی (۱۹۹۹)	۸۵٫۵۵
۱۵-۱۶	کرواسی (۲۰۰۰)، روسیه (۲۰۱۲)	۸۰
۱۷	عربستان (۲۰۰۵)	۶۷٫۵
۱۸	ارمنستان (۲۰۰۳)	۶۵
۱۹	بلغارستان (۱۹۹۶)	۶۲٫۵
۲۰-۲۱	چین (۲۰۰۱)، ویتنام (۲۰۰۷)	۵۷٫۵
۲۲-۲۳	مغولستان (۱۹۹۷)، پاناما (۱۹۹۷)	۵۰
۲۴	اکوادور (۱۹۹۶)	۴۹
۲۵	لتونی (۱۹۹۹)	۴۵
۲۶	کیپ‌ورد (۲۰۰۸)	۳۷٫۶
۲۷	نپال (۲۰۰۴)	۳۱٫۲
	میانگین ۲۵ کشور	۷۵٫۱

منبع: محاسبات مقاله

۴. شناسایی سناریوهای متفاوت تعهدات آزادسازی تجاری فراروی بخش خدمات مخابرات ایران

به‌طور کلی دو رویکرد لیست مثبت و منفی در تهیه جدول تعهدات تجارت خدمات وجود دارد. رویکرد لیست مثبت که متداول است، مبتنی بر این امر می‌باشد که قرار گرفتن نام یک بخش در جدول مذکور دلالت بر پذیرش یا نگاه مثبت به آزادسازی تجارت بخش مورد نظر است هر چند که می‌توان محدودیت‌های آزادسازی تجاری نیز در این جدول لحاظ گردد. در مقابل رویکرد لیست منفی دلالت بر عدم پذیرش یا نگاه منفی به آزادسازی تجارت بخش مورد نظر دارد و از این رو قرار نگرفتن نام آن بخش در جدول تعهدات خدمات مورد تاکید قرار گرفته است.

با توجه به تجارب کشورها سناریوهای متفاوت فراروی تعهدات خاص ایران در بخش خدمات مخابرات قرار خواهد داشت: الف) در سناریوی اول عدم تعهد آزادسازی تجاری در خدمات

مخابرات (که با توجه به تجربه کشورهای ملحق شده امکان این امر بسیار دشوار به نظر می‌رسد).

ب) در سناریوی دوم و در صورت تاکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی تجاری بخش خدمات مخابرات، سطح تعهد آزادسازی حداقلی: مشابه کشورهای نپال، کپ ورد، لتونی و اکوادور (از ۳۱,۲ تا ۴۹ درصد).

ج) در سناریوی سوم و در صورت تاکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی تجاری بیشتر بخش خدمات مخابرات، سطح تعهد آزادسازی بیشتر: مشابه کشورهای پاناما، مغولستان، ویتنام، چین، بلغارستان، ارمنستان و عربستان (از ۵۰ تا ۶۷,۵ درصد).
د) در سناریوی چهارم و در صورت تاکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی حداکثری بخش خدمات مخابرات، سطح تعهد آزادسازی حداکثری: مشابه اکثر کشورهای ملحق شده (از ۸۰ تا ۹۷ درصد)

جمع‌بندی و ملاحظات

در مقاله حاضر تعهدات کشورهای ملحق شده به WTO (کشورهایی که پس از تاسیس این سازمان در سال ۱۹۹۵، به عضویت سازمان مزبور درآمده‌اند) در زمینه آزادسازی تجارت خدمات مخابرات مورد بررسی قرار گرفته است. براساس یافته‌های این مقاله تمامی ۲۷ کشور مورد بررسی متعهد به آزادسازی تجارت خدمات مخابرات در سه شیوه اول عرضه خدمات شده‌اند. این در حالی است که تمامی کشورهای مزبور در شیوه چهارم عرضه خدمات (حضور اشخاص حقیقی) هیچگونه تعهد آزادسازی تجاری (به استثناء موارد ذکر شده در جدول افقی) متقبل نشده‌اند.

میانگین درجه آزادسازی تجارت خدمات مخابرات ۲۷ کشور ملحق شده به WTO برابر ۷۵/۱ درصد است که نشانگر این مهم است که کشورهای مزبور در عمل متعهد به پذیرش درجه آزادسازی تجاری بالایی در بخش خدمات مخابرات شده‌اند. براین اساس در میان ۲۷ کشور مزبور ۱۲ کشور با ۹۰ درصد به بالا و ۲۳ کشور با ۵۰ درصد به بالا از آزادسازی تجارت خدمات مخابرات برخوردار بوده‌اند. همچنین در گذر زمان، در عمل کشورهای مهم، متعهد به آزادسازی بیشتری در خدمات مخابرات

شده‌اند، به طوریکه درجه آزادسازی تجارت خدمات مخابرات سه کشور چین (سال الحاق: ۲۰۰۱)، عربستان سعودی (سال الحاق: ۲۰۰۵) و روسیه (سال الحاق: ۲۰۱۲) به ترتیب برابر ۵/۵۷، ۵/۶۷ و ۸۰ درصد بوده است.

با توجه به مطالب پیش گفته، امکان پذیرش رویکرد منفی به آزادسازی تجارت خدمات مخابرات، به معنی عدم قبول تعهد آزادسازی تجاری بخش مذکور برای کشور ما بسیار دشوار خواهد بود و نیاز به پذیرش سطح آزادسازی تجاری بیشتر در سایر بخش‌های خدمات دارد. با این وجود در صورت اتخاذ رویکرد مثبت و تاکید فرآیند مذاکرات بر آزادسازی تجارت خدمات مخابرات، بایستی در فرآیند الحاق سعی بر این مهم باشد تا بنا به اهمیت و ملاحظات این بخش، سطح تعهدات آزادسازی حداقلی (نهایتاً ۴۹ درصد) مشابه کشورهای نپال، کپ‌ورد، لتونی و اکوادور صورت پذیرد. البته ذکر این نکته ضروری است که با توجه به واقعیت مذاکرات تجارت بین‌الملل ممکن است مطالب فوق با وضعیت ایران و سایر کشورهایی که در آینده به این سازمان خواهند پیوست، سازگاری کامل نداشته باشد و آنها با شرایط بسیار دشوارتری مواجه گردند. همچنین تعیین پیشنهاد اولیه سطح تعهدات آزادسازی تجارت خدمات مخابرات ایران در مذاکرات الحاق به WTO، مستلزم تجزیه تحلیل عوامل متعدد و مهم دیگری (همچون اهداف توسعه‌ای بخش مذکور) نیز می‌باشد که در این مقاله مورد نظر نبوده‌اند.

پی‌نوشت

1. Cross- border
2. Consumption Abroad
3. Commercial Presence
4. Movement of Natural Persons

منابع

راستی، محمد و همکاران، پیش‌نویس تعهدات ایران در زیربخش خدمات تحقیق و توسعه در الحاق به WTO، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۹.

_World Trade Organization, GATS/SC/131
_World Trade Organization, GATS/SC/132
_World Trade Organization, GATS/SC/133
_World Trade Organization, GATS/SC/134
_World Trade Organization, GATS/SC/135
_World Trade Organization, GATS/SC/136
_World Trade Organization, GATS/SC/137
_World Trade Organization, GATS/SC/138
_World Trade Organization, GATS/SC/139
_World Trade Organization, GATS/SC/140
_World Trade Organization, GATS/SC/141
_World Trade Organization, GATS/SC/142
_World Trade Organization, GATS/SC/143
_World Trade Organization, GATS/SC/144
_World Trade Organization, GATS/SC/145
_World Trade Organization, GATS/SC/148
_World Trade Organization, GATS/SC/149

سازمان جهانی تجارت، درآمدی بر موافقت‌نامه عمومی تجارت
خدمات در سازمان جهانی تجارت، ترجمه: محمد حسن زارع،
شرکت چاپ و نشر بازرگانی، تهران، ۱۳۸۹.

کمالی اردکانی، مسعود و میترا نصیری، تجارت خدمات در
سازمان جهانی تجارت، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، تهران،
۱۳۸۳.

گروه نویسندگان، سازمان جهانی تجارت: ساختار، قواعد و
موافقت‌نامه‌ها، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، تهران ۱۳۸۵.

_World Trade Organization, GATS/SC/98
_World Trade Organization, GATS/SC/122
_World Trade Organization, GATS/SC/123
_World Trade Organization, GATS/SC/124
_World Trade Organization, GATS/SC/125
_World Trade Organization, GATS/SC/126
_World Trade Organization, GATS/SC/127

_World Trade Organization, GATS/SC/128
_World Trade Organization, GATS/SC/129
_World Trade Organization, GATS/SC/130

